

ברוריה

מים ראשונים: ברוריה, אשתו של ר' מאיר ובתו של ר' חנניה בן תרדיון, היא דמות בולטת בספרות חז"ל של אשה תלמידת חכם, ששימשה מן הסתם דמות מופת לנשים תלמידות חכם ומשכילות מימי הביניים ועד ימינו. עם זאת, לצד למדנותה, עצמאותה ועוז רוחה, צפה ועולה מהמקורות שלהלן גם דמות טרגית שסופה לא טוב.

תוספתא מסכת כלים (בבא מציעא) פרק א הלכה ו – יפה אמרה ברורה¹

קלוסטרא, ר' טרפון מטמא וחכמים מטהרין.² וברוריה אומרת: שומטה מן הפסח³ זה, ותולה בחברו בשבת.⁴ כשנאמרו דברים לפני ר' יהודה אמר: יפה אמרה ברוריה.⁵

תוספתא מסכת כלים (בבא קמא) פרק ד הלכה יז – יפה אמרה הבת מהבן

תנור מאימתי מקבל טומאה? משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנין. ור' שמעון מטמא מיד.⁶ רבן שמעון בן גמליאל אומר משם רבי שילא: הטיחו בטהרה ונטמא, מאימתי טהרתו? אמר ר' חלפתא איש כפר חנניא: אני שאלתי את שמעון בן חנניא ששאל את בנו של ר' חנניא בן תרדיון, ואמר: משיסיענו ממקומו. ובתו אומרת: משיפישט את חלוקן. כשנאמרו דברים לפני ר' יהודה בן בבא אמר: יפה אמרה בתו מבנו.⁷

מסכת פסחים דף סב עמוד ב – ברוריה כקנה מידה ליכולת לימוד

רבי שמלאי אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה: ניתני לי מר ספר יוחסין.⁸ אמר ליה: מהיכן את? – אמר ליה: מלוד. – והיכן מותבך?⁹ – בנהרדעא. אמר ליה: אין נידונין לא ללודים ולא לנהרדעים, וכל שכן דאת מלוד ומותבך בנהרדעא. כפייה וארצי.¹⁰ אמר ליה: ניתנייה בשלשה ירחי.¹¹ שקל קלא פתק ביה, אמר ליה: ומה ברוריה

¹ מסכתות בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא שבש"ס שלנו הם פירוק של מסכת נזיקין הגדולה לשלוש מסכתות – לשלושה שערים: שער ראשון, אמצעי ואחרון. בדומה לכך, הייתה גם למסכת כלים חלוקה קדומה לשלוש מסכתות (שערים): בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא. חלוקה זו מצויה בתוספתא כלים אך לא במשנה ומשום כך אולי פחות מוכרת.

² קלוסטרא או גלוסטרא היא ידית מתכת של הדלת שהיו גם מקשטים אותה בעיבוי "כמין תפוח". ראו פרשני המשנה מסכת כלים פרק יא, הנושא שם הוא טומאת כלי מתכת וכהסברו של ברטנורא: "חכמים גזרו על כלי מתכות שהתיכן ועשה מהן כלים חדשים, שיחזרו לטומאתן הישנה. גזירה שמא יאמרו שבירתן של כלים מטהרתן וטבילתן מטהרתן".

³ נראה לתקן "מן הפתח" כנוסח המשנה.

⁴ כאן עוברת התוספתא לדון בדין טלטול בשבת ולפי שיטת ברוריה ניתן להעביר את הקלוסטרא מפתח לפתח ע"י גרירה. ומדיני טלטול בשבת אפשר להקיש לדיני טומאת כלים עפ"י הכלל אם יש לחץ (קלוסטרא במקרה זה) שם של כלי (מתכת) או לא. ובעלי התריסין מוזמנים להשוות תוספתא זו עם משנה ד בפרק יא במסכת כלים.

⁵ מה שחשוב לנושא שלנו הוא מקור תנאי שמביא הלכה בשם ברוריה ועוד בנושא הלכתי מורכב למדי. הנוסח שלפנינו, ר' יהודה (בן בבא) הוא שמשבח אותה, אבל בכתבי יד אחרים של התוספתא: ר' יהושע. ואם נחזור למקבילה במשנה כלים יא ד ראו ששם מובאים הדברים בשם ר' יהושע. האם ייתכן שאחרי ששמע את ההלכה מפיה של ברוריה קישר ר' יהושע עצמו בבית המדרש בדברים אלה ולא הזכיר את שמה במכוון?

⁶ הדיון הוא מאימתי מקבל תנור שם של כלי לעניין טומאה וטהרה, האם מרגע שהושלמה בנייתו, או רק לאחר שהחלו לאפות בו. ובהמשך התוספתא דיון הלכתי מורכב יותר לגבי תנור שנטמא, היאך היא טהרתו?

⁷ כאן מתווכחת ברוריה עם אחיה ור' יהודה מכריע שהלכה כמותה. בנו של ר' חנניא בן תרדיון לא ידוע לנו כתלמיד חכם ולא נמסרו לנו הלכות בשמו. אדרבא, ראו באיכה רבה ג ו מסכת שמחות יב יג שהוא יצא לתרבות רעה והתחבר לקבוצות ליסטים (והסגיר את סודם), ואפשר שכל זה אירע לאחר האירוע הקשה של הוצאתו להורג של חנניא אביו (ואמו ואחותו, להלן בגמרא עבודה זרה יח). אבל בצעירותו, למד תורה. מה שחשוב לנושאנו ברוריה, הוא שבביתו ומשפחתו של ר' חנניא בן תרדיון למדו תורה הבנות לצד הבנים ולא הייתה שום אפליה או הפרדה.

⁸ ר' שמלאי בא לפני ר' יוחנן וביקש שילמד איתו את ספר יוחסין. לא מדובר כאן ביוחסין שנזכרו בסוף מסכת קידושין, כי אם בספר עלום מתקופת התלמוד שהיו בו דרשות רבות ומורכבות על ספר דברי הימים (בו יש אכן הרבה ענייני משפחות וייחוסים). ראו בהמשך הגמרא שם שעל הפסוק בדברי הימים א ח לח: "ולאצל ששה בנים ואלה שמותם עזריקם בכרו וישמעאל ושעריה ועבדיה וחנון כל אלה בני אצל", נדרשים "ארבע מאות גמלים של דרשות". למידע על ספר זה, ראו [הערך בויקיפדיה](#) ועוד ברשת. החשוב לעניינינו הוא הקושי הרב בלימוד ספר זה כמובא בהמשך הסיפור שלהלן, שמתחבר גם הוא לדמותה הלמדנית של ברוריה.

⁹ מושבך, מקום מגוריך.

¹⁰ ר' יוחנן מסרב ללמוד את ספר יוחסין עם ר' שמלאי בשל "חסרונותיו" הגדולים שהוא במוצאו מלוד ומגוריו בנהרדע (משם עלה לארץ), אך בסוף כפה עליו ר' שמלאי והתרצה לו ר' יוחנן.

¹¹ לאחר שהתרצה ר' יוחנן, ביקש ר' שמלאי שילמדו את ספר יוחסין בשלושה חודשים. ועל כך כעס עליו ר' יוחנן כמובא בהמשך.

דביתהו דרבי מאיר, בריתה דרבי חנניה בן תרדיון, דתניא תלת מאה שמעתתא ביומא משלש מאה רבוותא - ואפילו הכי לא יצתה ידי חובתה בתלת שנין, ואת אמרת בתלתא ירחי?¹²

מסכת ברכות דף י עמוד א – חולקת על בעלה, בעלת חמלה וגם תקיפה

הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא, הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו.¹³ אמרה לו ברוריא אשתו: מאי דעתך?¹⁴ - משום דכתיב: "יתמו חטאים מן הארץ" (תהלים קד לה),¹⁵ מי כתיב חוטאים? חטאים כתיב! ועוד, רד-המשך לסוף הפסוק: "ורשעים עוד אינם", כיון דיתמו חטאים - ורשעים עוד אינם?¹⁶ אלא, בקש רחמים עליהם שיחזרו תשובה - ורשעים עוד אינם.¹⁷ ביקש רחמים עליהם וחזרו בצשבעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה.

אמר לה אותו המין לברוריא: כתיב: "רְבִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה" (ישעיהו נד א),¹⁸ משום דלא ילדה - רני?¹⁹ אמרה לו: שוטה! רד לסוף הפסוק, שכתוב: "כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אֶמְרָה"'. אלא מאי עקרה לא ילדה? - רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כמותכם.²⁰

מסכת עירובין דף נג עמוד ב – מקניטה, קפדנית, גוערת

רבי יוסי הגלילי הוה קא אזיל באורחא, אשכחא לברוריה, אמר לה: באיזו דרך נלך ללוד? - אמרה ליה: גלילי שוטה, לא כך אמרו חכמים אל תרבה שיחה עם האשה; היה לך לומר: באיזה ללוד.²¹ ברוריה אשכחתי לההוא תלמידא דהוה קא גריס בלחישה, בטשה ביה,²² אמרה ליה: לא כך כתוב "ערוכה בכל ושמרה" (שמואל ב כג ה) - אם ערוכה ברמי"ח אברים שלך - משתמרת, ואם לאו - אינה משתמרת.²³

מסכת עבודה זרה דף יח עמוד א – אחותה של ברורה?

ועל בתו לישיב בקובה של זונות, דאמר ר' יוחנן: פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי, אמרו: כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד דקדקה בפסיעותיה. והיינו דאמר ר' שמעון בן לקיש, מאי דכתיב: "עוֹן עֲקָבִי וְסוּפְנָי"

¹² ר' יוחנן זורק רגב אדמה על ר' שמלאי ונוזף בו: ברורה הלמדנית, בתו של ר' חנניה בן תרדיון ואשתו של ר' מאיר שהייתה לומדת ביום אחד שלוש מאות הלכות משלוש מאות חכמים, לא יצאה ידי חובתה בלימוד ספר יוחסין בשלוש שנים, ואתה ר' שמלאי רוצה למוד את הספר בשלושה חודשים?! הרי לנו ברוריה קנה מידה ללמדנות, הן אבסולוטית והן יחסית.

¹³ נתרגם: אותם בריונים שהיו בשכונתו של ר' מאיר והיו מצערים אותו הרבה, והיה ר' מאיר מבקש עליהם רחמים - שימותו. מכאן ואילך נתרגם את גוף הגמרא לעברית. נסתייע בפירוש שטיינזלץ, אבל שגיאות מי יבין הן שלנו ובאחריותנו.

¹⁴ "על מה אתה סומך בתפילה זו שימותו הבריונים", מפרש שטיינזלץ. ברוריה מאתגרת את ר' מאיר בעלה, מנין לקח את הרעיון (את הרשות?) להתפלל על מות הבריונים שהציקו לו.

¹⁵ ראו הפסוק המלא הנחוץ להבנת הדיון שלהלן: "יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם כרכי נפשי את ה' הללו יה", כדאי גם לקרוא את פרק קד בתהלים במלואו על מנת להבין את כוונת ר' מאיר כפי שברוריה הבינה אותה ואת הפירוש שלה. פסוק זה חותם את פרק קד 'ברכי נפשי' בתהלים, אשר מתאר את 'פי הבריהא ושלימותה. מה חסר לעולם ויהיה מושלם - סילוק הרוע והרשע.

¹⁶ אם יתמו החוטאים, כשיטתך מאיר, ממילא אין גם עוד רשעים. ובאמת אין זו קושיה, זו חזרה מליצית בפסוק

¹⁷ והרשעה תיעלם. שוב אין עוד רשעים. ובכך, מקבל הפסוק החותם את פרק קד בתהלים משמעות הרבה יותר חיובית ואצילה.

¹⁸ הפסוק הפותח את הפטרת פרשת נח ואת הפטרת פרשת כי תצא היא הנחמה הרביעית.

¹⁹ מה יש לאשה עקרה שאין לה בנים, לשמוח?

²⁰ כאן מתגלית ברוריא בתקיפותה וחריפות דיבורה. שלא כבריונים לעיל, המינים (נוצרים) אינם ראויים לחמלה, או שמא יודעת היא ברוריה שאין טעם בוויכוחים איתם שלא לדבר על החזרתם בתשובה. ועדיין, בהשוואה לעימותים וויכוחים רבים עם המינים, המצויים בספרות חז"ל, זו תשובה בוטה ותוקפנית במיוחד. אמנם, מצאנו לשון "שטיא" גם בתשובתו של ר' יהושע בן חנניה למין שהתוכח עמו (גמרא עירובין קא ע"א), אך שם המין התגרה בר' יהושע וכינה אותו "חדקא" (קוקן) ור' יהושע משיב לו בסגנונו ועדיין תשובתו שם לעצם השאלה היא רכה יותר.

²¹ גם כאן ניכר אופיה הקפדני של ברוריה וחריפות לשונה. ראו אמנם בגמרא עירובין נג ע"א את ההסתכלות מלמעלה למטה של אנשי יהודה על אנשי הגליל שאינם מקפידים ומדייקים בלשונם, אבל עדיין לכנות את ר' יוסי הגלילי: שוטה? ומה הרוויחה ברוריה בניזיפה זו? במקום לענות בקצרה לשאלת ר' יוסי הגלילי (היא יכלה אפילו להצביע בידה ולא לדבר כלל), היא מרבה במילים ובניזיפה: "גלילי שוטה, לא כך אמרו חכמים אל תרבה שיחה עם האשה?" - משפט שיכול גם להתפרש כהתחלה של שיחה. נראה שר' יוסי הוא שנהא כאן כשורה ולא ענה לה. ראו למשל פירוש "אל תרבה שיחה עם האשה" באבות דרבי נתן נוסח א פרק זה שהוא בכלל בענייני לשון הרע ורכילות ("מה חדש בבית הכנסת").

²² ברוריה רואה תלמיד שלומד (גורס) בשקט והיא בועטת בו ונוזפת בו כדלהלן.

²³ ובהמשך הגמרא שם: "תנא: תלמיד אחד היה לרבי אליעזר שהיה שונה בלחש, לאחר שלש שנים שכח תלמודו. ... אמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא, פתח פומיך קרי, פתח פומיך תני, כי היכי דתתקיים בך ותוריך חיי, שנאמר: כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא, אל תקרי למצאיהם אלא למוציאיהם בפה". אמנם, יש הלכות שחכמים העדיפו למסור בלחישה (ירושלמי ביצה א יא) וגם באגדה העדיפו לעתים למסור בלחש (בראשית רבה ג ד, ויקרא רבה לא ז). ויש שמסרו בלחישה ואח"כ בפומבי (ברכות כב א), אבל ככלל נראה ששיטת הלימוד בקול רם קנתה שביתה נאה בבית המדרש, בין השאר בזכותה של ברוריה (אך אין להדרר בעביטות למי שיושב ולומד בלחש).

(תהלים מט ו): עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה - מסובין לו ליום הדין. בשעה שיצאו שלושתן - צדקו עליהם את הדין, הוא אמר: "הצור תמים פָּעָלוּ כִּי כָל דְּרָכָיו מְשֻׁפָּט" (דברים לב ד). ואשתו אמרה: "אַל אֲמוֹנָה וְאִין עָל צַדִּיק וְיִשָּׁר הוּא" (שם), בתו אמרה: "גָּדַל הַעֲצָה וְרַב הַעֲלִילָה אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְּקָחוֹת עַל כָּל דְּרָכֶי בְּנֵי אָדָם לְתֵת לְאִישׁ כְּדָרְכָיו וְכַפְרֵי מַעֲלָלָיו" (ירמיהו לב יט).²⁴

עבודה זרה דף יח עמוד א – רואה בשריפת אביה

מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבים וספר תורה מונח לו בחיקו. הביאוהו וכרכוהו בספר תורה, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור. והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו, כדי שלא תצא נשמתו מהרה. אמרה לו בתו: אבא, אראך בכך? אמר לה: אי למלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי, עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי, מי שמבקש עלבונה של ספר תורה הוא יבקש עלבוני.²⁵

עבודה זרה דף יח עמוד א – הסיפור על אחותה שנשבתה

ברוריא דביתהו דר' מאיר ברתיה דר' חנינא בן תרדיון הוא, אמרה לו: זילא בי מלתא דיתבא אחתאי בקובה של זונות.²⁶ לקח תרקב של דינרים והלך (לשם). אמר: אם לא נעשה בה איסור, ייעשה לה נס. אם עשתה איסור, לא ייעשה לה נס.²⁷ ...²⁸

הלך אצל השומר שלה, אמר לו: תן לי אותה. אמר לו: מתיירא אני מהמלכות. אמר לו: קח את תרקב הדינרים חצי פֶּלַח²⁹ וחצי יהיה לך. א"ל: וכאשר יושלמו, מה אעשה?³⁰ א"ל: אמור: אלהא דמאיר ענני ותינצל.³¹ א"ל: ומי יאמר שכך הוא?³² אמר לו: עכשיו תראה. היו שם כלבים (טורפים) שהיו אוכלים אנשים. לקח רגב אדמה והשליך בהם והיו באים לאוכלו.³³ אמר: אלהא דמאיר ענני! והניחוהו.³⁴ ונתנה לו.³⁴

לסוף, נשמע הדבר בבית המלך, הביאוהו (את השומר) והעלוהו לתליה. אמר: אלהא דמאיר ענני! והורדוהו. אמרו לו: מאי האי? אמר להם: כך היה המעשה. באו וחקקו את דמותו של ר' מאיר על פיתחה של רומא. אמרו: כל מי שרואה פרצוף זה, יביא אותו.³⁵ יום אחד ראו אותו. רצו אחריו, רץ מפניהם וכנס לבית זונות (להיחבא).

²⁴ זה הסיפור הראשון בגמרא שם על הוצאתו להורג (בשריפה) של ר' חנינא בן תרדיון על שלימד תורה ברבים, והוא אחד מעשרה הרוגי מלכות. כאן, נראה שלא מדובר בברוריה, אלא באחותה, לה נתוודע בסיפור נוסף בהמשך. בנוסף, אנחנו מתוודעים כאן לאשתו של רבי חנינא בן תרדיון שזה, לפי מיטב בדיקתנו, האזכור היחידי שלה בספרות חז"ל, ומן הסתם היא מוצאת להריגה על שתמכה בו (לא ידוע על בת זוג נוספת של אחד מעשרה הרוגי מלכות שנספתה גם היא). יחד עם הבן שנזכר לעיל, נראה איפה שלחנינא ואשתו היו שלושה ילדים (לפחות) שכל אחד מהם היה דמות בפני עצמה שהלכה בדרכה שלה.

²⁵ בהשפעת הסיפור הראשון, כאן נראה בפשטות שמדובר בברוריה, למרות ששמה לא נזכר. משום מה, דווקא היא שעסקה בתורה, לא מוצאת להורג, אבל חווה את החוויה הקשה של שריפת אביה עם ספר התורה. ואיננו שומעים את תגובתה. ראו בגמרא שם המשך הסיפור: "אמרו לו תלמידיו: רבי, מה אתה רואה? אמר להן: גליון נשרפין ואותיות פורחות. אף אתה פתח פיק ותכנס [בך] האש! אמר להן: מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו. אמר לו קלצטונירי: רבי, אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך, אתה מביאני לחיי העולם הבא? אמר לו: הן. השבע לי! נשבע לו. מיד הרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבו, יצאה נשמתו במהרה. אף הוא קפץ ונפל לתוך האור. יצאה בת קול ואמרה: רבי חנינא בן תרדיון וקלצטונירי מזומנין הן לחיי העולם הבא. בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בכמה שנים". ומשם, ממשיכה הגמרא לסיפור הבא, בו נזכרות ברוריה ואחותה, סיפור שחוזר לסיפור הקודם, על הבת שיצאה לזנות.

²⁶ תרגום: "ברוריה, אשתו של ר' מאיר בתו של ר' חנינא בן תרדיון הייתה. אמרה לו (לר' מאיר בעלה): מזולזל בי הדבר שאחותי יושבת בקובה של זונות". לך תעשה משהו להצלתה. מכאן ואילך נתרגם את הגמרא לעברית בסיוע פירוש שטיינזלץ. ושגיאות מי יבין, הן כולן שלנו.

²⁷ ר' מאיר מבקש תחילה לברר אם אחותה של ברוריה (גיסתו) עברה עבירה, היינה זינתה, ואי לכך יידע אם ייעשה לה (ולו) נס, היינו יוכל להציל אותה.

²⁸ בקטע שקצרנו כאן ר' מאיר מתחזה לפרש רומאי ותובע מגיסתו: "הישמעני לי" והיא מתחמקת בכל מיני טענות, כגון שהיא נידה ושיש יפות ממנה, והוא משתכנע שאכן היא לא חטאה וראוי להצילה.

²⁹ תיתן לשלטון, תשחד את הממונים עליך. פלח מלשון פולחן.

³⁰ ייגמר הכסף, השלטון ירצה עוד ועוד.

³¹ ומכאן נראה המקור לרבי מאיר בעל הנס.

³² השומר מפקפק בכח האמירה "אלוהי מאיר ענני".

³³ ר' מאיר מתגרה בכלבים הטורפים.

³⁴ השומר משתכנע מכוחו של ר' מאיר (וכנראה גם מכוחם של הדינרים) ונותן לר' מאיר את גיסתו. משחרר אותה.

³⁵ Wanted!

יש אומרים: בישולי עובדי כוכבים ראה, טבל בזו וטעם בזו.³⁶ ויש אומרים: בא אליהו ונדמה להם כזונה, וחיבקה אותו. אמרו (הרודפים): חס ושלום, אם ר' מאיר הוא לא היה עושה כן. קם עמד ובא לבבל.³⁷ יש אומרים: מאותו מעשה, ויש אומרים: ממעשה דברוריא.³⁸

מדרש משלי (בובר) משלי פרק לא פסוק י - מות בניה

"אשת חיל מי ימצא". אמרו: מעשה היה בר' מאיר שהיה יושב ודורש בבית המדרש בשבת במנחה,³⁹ ומתו שני בניו. מה עשתה אמן? הניחה שניהם על המטה ופרשה סדין עליהם. במוצאי שבת בא ר' מאיר מבית המדרש לביתו, אמר לה: היכן שני בני? אמרה: לבית המדרש הלכו. אמר לה: צפיתי לבית המדרש ולא ראיתי אותם. נתנו לו כוס של הבדלה והבדיל, חזר ואמר: היכן שני בני? אמרה לו: הלכו למקום אחר ועכשיו הם באים, הקריבה לפניו המאכל ואכל ובירך. לאחר שבירך אמרה לו: רבי, שאלה אחת יש לי לשאול לך, אמר לה: אמרי שאלתך. אמרה לו: רבי, קודם היום בא אדם אחד ונתן לי פקדון, ועכשיו בא ליטול אותו, נחזיר לו או לא? אמר לה: בתי מי שיש פקדון אצלו, הוא צריך להחזירו לרבו.⁴⁰ אמרה לו: רבי חוץ מדעתך לא הייתי נותנת אצלו. מה עשתה? תפשתו בידה, והעלה אותו לאותו חדר, והקריבה אותו למטה, ונטלה סדין מעליהם, וראה שניהם מתים ומונחים על המטה. התחיל בוכה ואומר: בני בני רבי רבי, בני בדרך ארץ, ורבי שהיו מאירין פני בתורתן. באותה שעה אמרה לו לר' מאיר: רבי, לא כך אמרת לי אני צריך להחזיר הפקדון לרבו? אמר: ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך (איוב א כא). אמר ר' חנינא: בדבר הזה נחמתו ונתיישיבה דעתו, לכך נאמר "אשת חיל מי ימצא".⁴¹

מחלקי המים

ירושלים

³⁶ ר' מאיר עשה כאילו הוא אוכל מבישולי הגויים ובכך ניצל. ולמה לא אמר: "אלהא דמאיר ענני"? האם יש נכיון זכויות? האם אין בעל הנס יכול לעשות נס לעצמו?

³⁷ סוף דבר, ר' מאיר נאלץ לברוח לבבל מאימת השלטונות הרומיים ונראה שבמחיר שהציל את גיטתו (לא ברור מה עלה בסוף בגורלה), הוא עצמו נכוה מכל הפרשה הזו. גם "אלהא דמאיר ענני" לא פעל אצל עצמו.

³⁸ חזרנו לברוריה שהיא שגרמה לכל המעשה המורכב הזה. אך מהו 'מעשה דברוריא' ב"יש אומרים" השני ששונה מהמעשה המסופר לעיל על ר' מאיר והצלת גיטתו מבית הזונות ברומא? בא רש"י בגמרא עבודה זרה שם ומשלים את חסר ואלה דבריו: "ואיכא דאמרי משום מעשה דברוריא - שפעם אחת ליגלגה על שאמרו חכמים (קדושין דף פ:): נשים דעתן קלות הן עלייהו ואמר לה: חייך סופך להודות לדבריהם. וצוה לאחד מתלמידיו לנסותה לדבר עבירה והפציר בה ימים רבים עד שנתרצית. וכשנודע לה חנקה עצמה וערק רבי מאיר מחמת כסופא". וזה אכן סוף טרגי ביותר הן של ברוריה והן של ר' מאיר. האם מישהו ביקש להעכיר את דמותם? האם מאן דהוא לקח את המאמר "אל תרבה שיחה עם האשה" בו נזפה ברוריה בר' יוסי הגלילי, והפך אותה על פניה של ברוריה במאמר "נשים דעתן קלה"?

³⁹ ראו עוד על ר' מאיר כדרשן ודמותו בכלל, בדברינו [בתורתו של ר' מאיר כתוב](#), וכמובן כל מסכת יחסיו המורכבים עם [אלישע בן אבויה](#) רבו.

⁴⁰ רבי כאן במשמעות של בעלים.

⁴¹ מוטיב הפקדון כהשלמה עם אובדן של אדם קרוב וכאמצעי לקבלת רוע הגזרה, אם לא כניחומים של ממש, מצוי גם באבות דרבי נתן נוסח א פרק יד, בסיפור על חמשת תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי שבאים לנחמו על מות בנו. כולם מנסים את המוטיב שאם אישים דגולים בעבר כגון: אדם הראשון, איוב, אהרון ודוד המלך קבלו תנחומים על מות יקיריהם "אף אתה קבל תנחומים". וכולם נדחים על ידי רבן יוחנן בן זכאי בדבריו: "לא די לי שאני מצטער בעצמי, אלא הזכרת לי צערו של ...", עד שבא רבי אלעזר בן ערך "נכנס וישב לפניו ואמר לו: אמשול לך משל. למה הדבר דומה? לאדם שהפקיד אצלו המלך פיקדון. בכל יום ויום היה בוכה וצועק ואומר: אוי לי! אימתי אצא מן הפיקדון הזה בשלום? אף אתה רבי, היה לך בן, קרא תורה מקרא נביאים וכתובים משנה הלכות ואגדות ונפטר מן העולם בלא חטא. ויש לקבל עליך תנחומין כשהחזרת פיקדונך שלם. אמר לו: רבי אלעזר בני, נחמתני כדרך שבני אדם מנחמין". וכאן, ברוריה היא המנחמת את רבי מאיר בהציעה את מוטיב הפקדון ("בידך אפקיד רוחי") לאסון הנורא מכל: מות ילדים צעירים. ומי ינחם אותה?